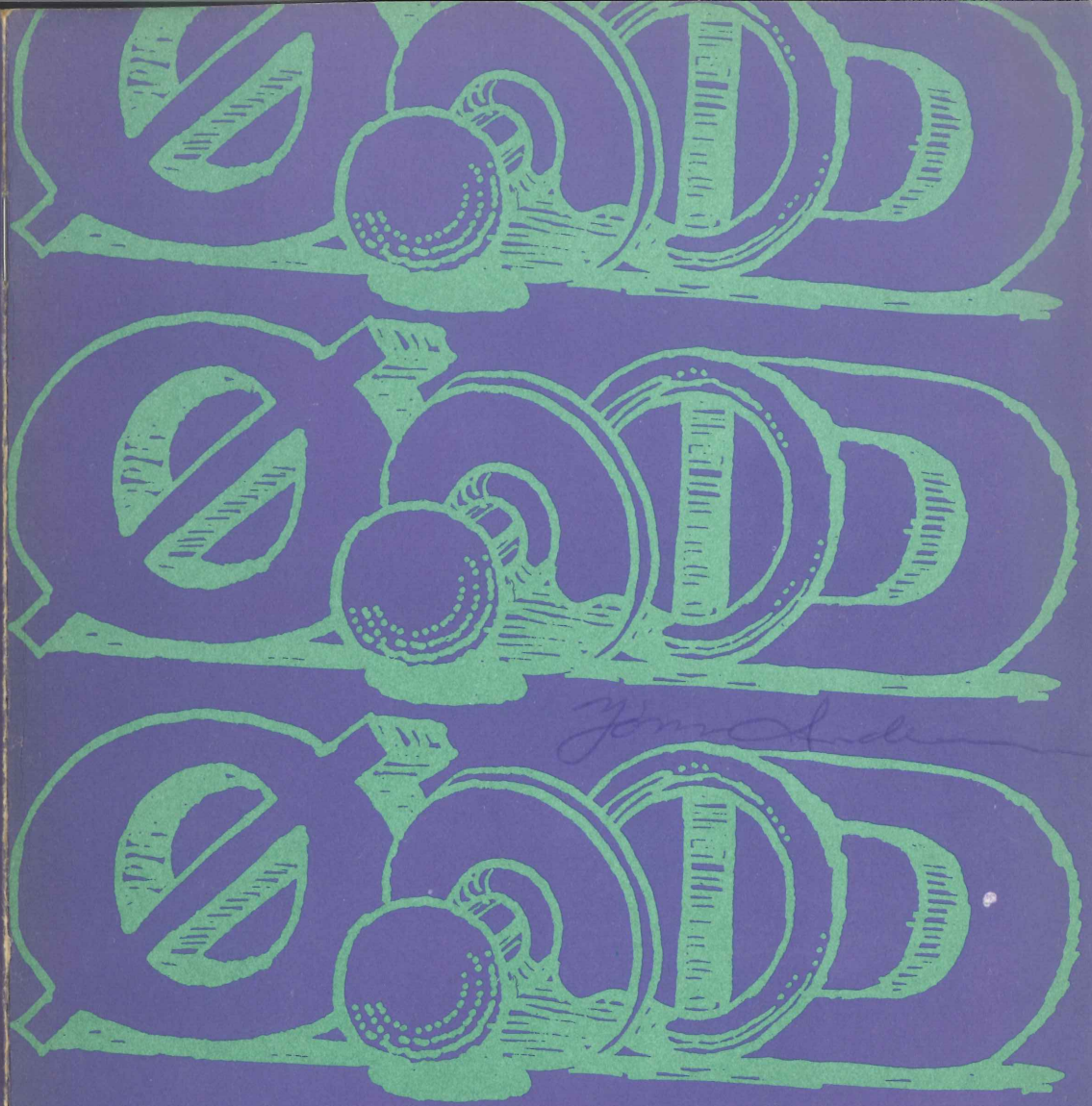

ØD-EN NARRESUT

TERPO TRYK

ISBN 87-579-0178-3

Indholdsfortegnelse

Forord 2

Hvad er en ØD-ordning? 4

De økonomiske konsekvenser for den enkelte lønarbejder 6

ØD og indflydelsen på den enkelte arbejdsplads 9

Den centrale fonds muligheder 17

Andre ØD-problemer 19

Sammenfatning af ØD-kritikken 20

Baggrunden for ØD-forslagene 22

Andres holdning til ØD 25

Alternativet til ØD/LM 28

© Forlaget Tiden 1979

Udgivet af Danmarks kommunistiske Parti
i kommission på Forlaget Tiden.
Redigeret af det faglige sekretariat.
Oplag: 5.000 ekspl.
Terpo Tryk

ØD-EN NARRESUT

JØRN ANDERSEN
Vestergade 18 B
7800 Skive
Tlf. 07 - 52 9[illegible] 673
Giro 2 30 23 14

Forlaget Tiden 1979

Forord

De såkaldte ØD-forslag fremstilles af tilhængerne som noget af et universalmiddel for arbejderklassen. I Socialdemokratiets og LO's pjecer om ØD opremses der således en lang række lyksaligheder, som vil opnås, såfremt ordningen med medarbejderaktier og central fond gennemføres.

Det vil ifølge pjecerne give nærdemokrati og en mere retfærdig fordeling af indkomster og formuer, det vil modvirke private kapitalgruppers magtstilling og bane vejen for en samfundsmæssig styring af investeringerne, og det vil hindre virksomhedsslagtninger og urimelige lukninger.

Men disse løfter holder ikke! Det er direkte vildledende at fremstille nogle medarbejderaktieordninger som et sådant stærkt våben i arbejderklassens kamp mod det kapitalistiske samfunds urimeligheder og overgreb – og det gælder også, selv om aktieordningerne får påklistret mærkatet ØD.

ØD-forslagene, som de fremstår fra Socialdemokratiet, LO og SF's side, er nyreformismens forsøg på at give klassesamarbejdet nye former. Det gamle duer ikke mere. I dag kan alle se, at samarbejdsudvalg (1947), helhedsløsning (1963), loven om medarbejderrepræsentanter i A/S-bestyrelserne (1973), samt alle politiske forlig (bolig-, skatte- og især augustforlig) intet løste. Ledelsesretten i arbejdslivet forblev uantastet, indkomst- og formuefordeling er blevet endnu mere skæv.

Kommunisterne ønsker en gennemgribende demokratisering af økonomien. Men samtidig fastholder kommunisterne, at en sådan udvikling ikke er noget, arbejderklassen kan købe sig til gennem snedige aktieordninger og fonde. At tro det, vil kun betyde en svækkelse af den demokratiske kamp. Det er baggrunden for, at DKP med denne pjece fremlægger en samlet kritik af de fremsatte ØD-forslag, og samtidig beskriver den samlede aktive, kampbevidste linje, som er den eneste bæredygtige linje, der kan gennemtvinge en virkelig demokratisering af det økonomiske liv, og gennem en antimonopolistisk kamp skabe mulighederne for et socialistisk Danmark.

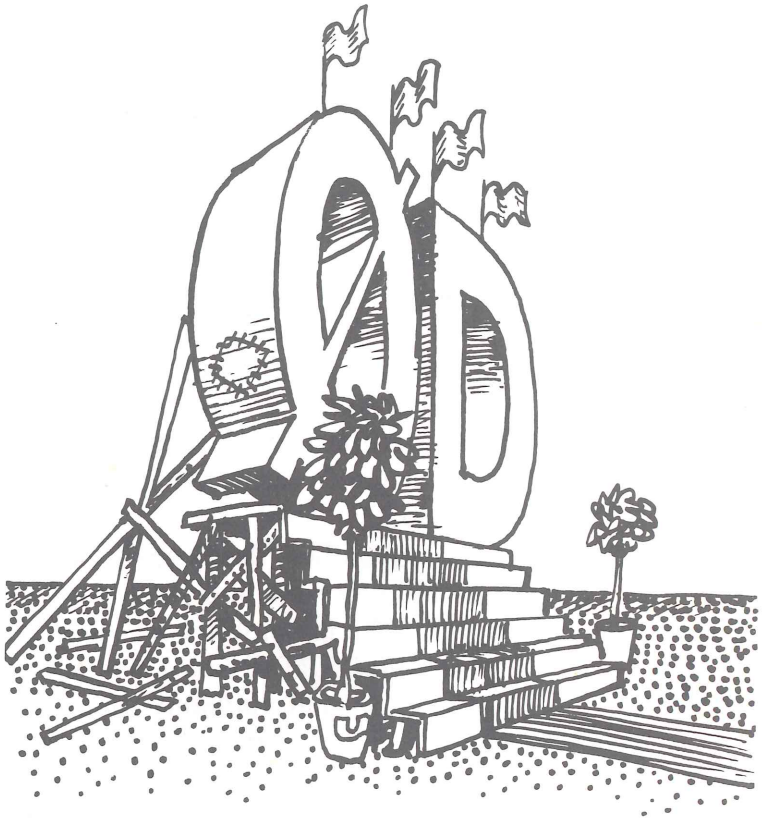

Hvad er en ØD-ordning?

Hvad er det tekniske indhold i det, Socialdemokratiets top har lagt frem under betegnelsen ØD/LM (»økonomisk demokrati«/»lønmodtagernes medejendomsret«)?

Hovedideen er følgende:

1) Det sikres, – formelt set ved indbetalinger fra arbejdsgiverne – at der for hver lønmodtager indbetales et beløb hvert år til en central fond. Fondsbidragene kan enten beregnes som en procentdel af lønsummen (Socialdemokratiets lovforslag fra 1973) eller som en procentdel af overskuddet eller værditilvæksten.
2) Via den centrale fond sikres det, at store dele af de opsamlede midler placeres i aktier i de enkelte aktieselskaber. Aktieopkøbet i det enkelte selskab afhænger af den fondsindbetaling, der er kommet fra det enkelte selskab. Ifølge Socialdemokratiets lovforslag gælder det f.eks. for aktieselskaber med over 50 ansatte, at 2/3 af fondsbidraget skal omdannes til aktier i det pågældende selskab.
   Stemmeretten for de pågældende aktier tænkes i hovedsagen overdraget de ansatte i det enkelte selskab.
3) De fondsmidler, der ikke direkte placeres i aktier i de enkelte selskaber, kan fonden frit disponere over. I Socialdemokratiets lovforslag tænkes en væsentlig del af disse midler anvendt til udlån til erhvervsformål via bankerne.
   Herudover kan disse »frie midler« tænkes anvendt til redningsaktioner for selskaber, der ikke længere opfylder kapitalisternes profitkrav. Man kan også forestille sig, at fondens ledelse vælger at overføre særligt mange fondsmidler til bestemte brancher, som man mener, det er vigtigt at styrke.
4) Efter en årrække (i Socialdemokratiets lovforslag 7 år) får arbejderne en vis udbetaling fra fonden – gennem andel i aktieudbytter m.v.
   Til vurdering af en sådan ordnings konsekvenser må især tre spørgsmål trækkes frem:

a) Hvad bliver de direkte økonomiske konsekvenser for den enkelte lønarbejder? Dvs.: Hvem betaler i realiteten fondsbidragene? Hvad får lønarbejderne tilbagebetalt på lidt længere sigt? – osv.
b) Hvilken arbejderindflydelse vil det give i de enkelte selskaber?
   Dvs.: Hvor store aktieposter kan arbejderne komme til at disponere over og hvornår? Hvad kan aktiestemmeretten bruges til? Hvad bliver ØD's virkning på multinationale selskaber? – osv.
c) Hvilken rolle vil den centrale fond få?
   Dvs.: Kan/vil den blive brugt til at sikre arbejderklassens interesser på kapitalmarkedet? Kan den bruges til at redde lukningstruede virksomheder? – osv.
   Det er disse spørgsmål, som kommunisterne i denne pjece vil give deres vurdering af.

De økonomiske konsekvenser for den enkelte lønarbejder

Det er ikke småting, ØD-tilhængerne lover arbejderklassen på dette område. Som sagt taler ØD-propagandaen om, at ØD vil give en mere ligelig indkomst- og formuefordeling, at arbejderne vil få en større andel af værditilvæksten osv. Det er falske og tomme løfter.

Lad os gennemgå problemerne ét for ét.

Ekstra skat

Det er nok formelt arbejdsgiverne, der indbetaler fondsbidraget. Men fondsbidraget er fradragsberettiget i selskabernes skatteopgørelse. Da selskabsskatten i øjeblikket er på 36 pct., vil det sige, at over en tredjedel af fondsbidraget i realiteten betales af statskassen. Staten vil formentlig søge dette tab dækket ind gennem øgede skatter. Men det er netop almindelige lønarbejdere, der (med Danmarks nuværende skattesystem) betaler den altovervejende del af skatterne. Med andre ord pålægges denne del af fondsbidraget i hovedsagen lønarbejderne – blot ad en lille omvej.

Hvad angår den halve million offentligt ansatte, foreslås de i de fleste ØD-forslag inddraget i ordningen. Dvs., at arbejdsgiveren – i dette tilfælde altså stat, amter eller kommuner – skal foretage indbetalingen. I det omfang, ØD-ordningen ikke giver sig udslag i lavere lønninger end ellers, vil også disse bidrag efter alt at dømme blive søgt opkrævet gennem øgede skatter. Igen kommer primært lønarbejderne til at holde for.

Ud fra de ovenstående to punkter kan det konkluderes, at omkring halvdelen af fondsbidragene i realiteten vil blive betalt via skatteforhøjelser eller asociale nedskæringer. Lønarbejderne vil – med uændret skattepolitik – selv komme til at bære langt størstedelen af denne byrde.

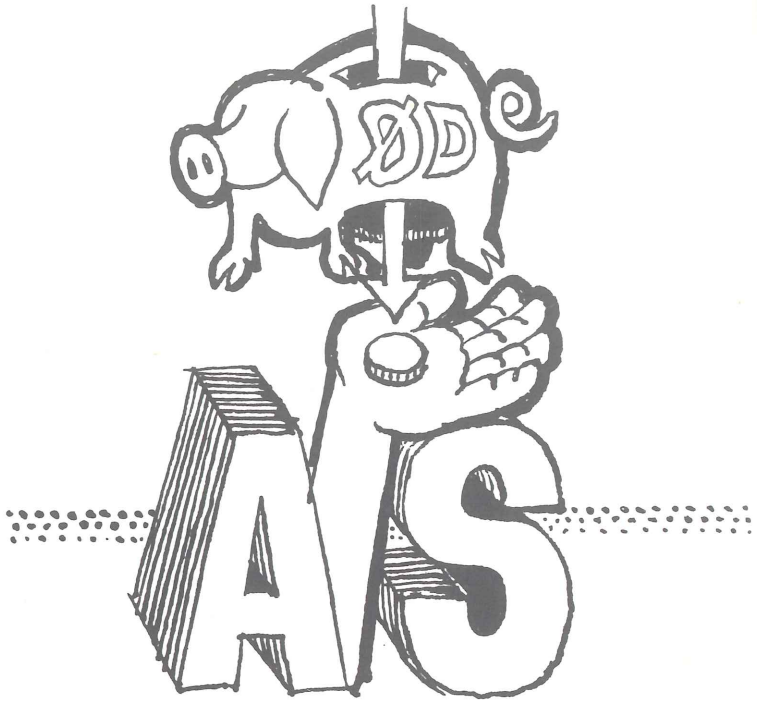

ØD og indkomstpolitik

Men hvad så med den anden halvdel af fondsbidraget? Her må man lægge afgørende vægt på, at ØD af sine tilhængere knyttes snævert sammen med indkomstpolitik og løntilbageholdenhed. ØD siges direkte at være en tilfredsstillende modydelse for løntilbageholdenhed.

Med andre ord: Intet i oplægget til ØD peger på, at fondsbidraget skulle blive nogen ekstra udgift for de private arbejdsgivere.

Disse forhold fremgår også af de borgerlige økonomers interesse for ØD-forslaget. Denne interesse bygger netop på, at det er muligt at sikre en øget opsparing på arbejdernes bekostning, og at denne

opsparing herefter direkte kan overføres som billig risikovillig kapital til det private erhvervsliv.

Der er ikke tale om nogen »ekstra-ydelse« til arbejderne – ØD er i denne forstand blot en forlængelse af indkomstpolitikken og vil indgå i den samlede fordelingskamp.

Små udbetalinger

Men hvad så med de udbetalinger fra fonden til lønarbejderne, som der kan blive tale om på længere sigt? Kan de ændre på situationen? Svaret er nej. Ser man f.eks. på Socialdemokratiets og LO's egne beregninger og de mange regnestykker i LM-rapporten, vil fondens årlige indbetalinger og indtægter altid være *større* end de årlige udbetalinger til lønarbejderne. Med andre ord vil fonden til stadighed vokse – kraftigst i det første tiår og derefter med en lidt svagere stigningstakt.

Denne stadige udvidelse af fonden er kun mulig gennem tvangsopsparing af lønarbejdernes penge. Sammenligner man således fondsudbetalingerne med fondens samlede formue, viser alle LO's og Socialdemokratiets egne regnestykker, at der bliver tale om en meget ringe forrentning af arbejdernes midler. Det gælder især de første tiår.

Med andre ord: Når den enkelte arbejders økonomiske interesse i ØD/LM skal vurderes, er den rigtige betegnelse TVANGSOPSPARING. Og oven i købet en tvangsopsparing til en lav eller direkte negativ forrentning. Det er de barske realiteter bag ØD-propagandaens flotte løfter.

På dette punkt ligner ØD i høj grad ATP-ordningen. Den tidligere så stærkt opreklamerede ATP-ordning er også en tvangsopsparing til en meget lav eller negativ rente.

Også den foretagne indefrysning af en række dyrtidsportioner er et grelt eksempel på en sådan tvangsopsparing.

ØD og indflydelsen på den enkelte arbejdsplads

Den indflydelse, som lønarbejderne kan få på deres arbejdsplads, bygger på, at arbejderne vil få stemmeret til ØD-aktier i det aktieselskab, deres arbejdsplads ejes af. Indflydelsen skal således komme til udtryk på generalforsamlingerne i det pågældende aktieselskab.

Men hvilken indflydelse er det egentlig, arbejderne kan opnå ved sådan et arrangement? LO vil gerne have, at diskussionen herom reduceres til spørgsmål om, hvor mange procent ØD-aktier, man kan forestille sig i bestemte aktieselskaber i løbet af 10, 20 eller 30 år. Men det er langt væsentligere at vurdere, hvilken baggrund der reelt vil være for de beslutninger, ØD-aktierne kan deltage i på aktieselskabsgeneralforsamlingerne. Og det er langt væsentligere at vurdere, hvilke omgåelsesmuligheder, de nuværende kapitalejere har, hvis de skulle føle sig generet af ØD-aktie-indflydelse. Det er disse afgørende spørgsmål, som burde have en central placering i debatten.

Lad os se på hvert enkelt af de rejste spørgsmål.

Hvor store aktieandele vil ØD-aktier opnå i selskaberne?

Det er betegnende nok meget svært at skønne over, hvor store ØD-aktieandele der vil blive tale om i de enkelte selskaber.

De regnestykker, som især LO har fremlagt for konkrete virksomheder, hviler ikke på noget sikkert og realistisk grundlag. Ser man på konsekvenserne af at følge Socialdemokratiets lovforslag fra 1973, kan følgende fastslås:

Da dette forslag bygger på, at en bestemt andel af

lønsummen i det enkelte selskab anvendes til ØD-aktiekøb, er det typisk, at netop kapitalstærke virksomheder med relativt få ansatte vil få meget lave ØD-aktieandele. Når lønsummen er lav i forhold til selskabets samlede formue, vil ØD-aktierne selvfølgelig ikke få nogen særlig vægt. Dette vil være gældende for bl.a. banker, forsikringsselskaber, rederier, olieraffinaderier og andre kapitaltunge selskaber.

Denne kategori omfatter altså nogle af storkapitalens afgørende selskaber: Storbankerne, de store forsikringsselskaber, A. P. Møller-koncernen, Lauritzen-koncernen, ØK, F.L. Smidth, m.fl. Dernæst vil ØD-aktie-andelene blive særligt lave i selskaber, der indtjener høje profitter. Et højt profitniveau vil jo normalt blive fulgt af en stærk stigning i selskabets formue. Og netop denne formuestigning vil medføre, at ØD-aktiers andel kun vil vokse langsomt.

Derimod vil ØD-aktierne nok i løbet af få årtier kunne få en stor andel i kapitalsvage selskaber og selskaber med et lavt profitniveau.

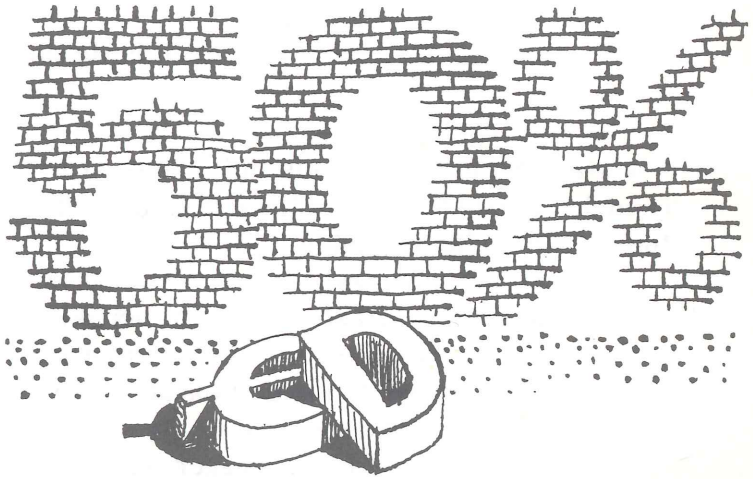

En del af de ovenstående skævheder kunne formindskes ved, at også en fast andel af selskabernes overskud blev omdannet til ØD-aktier. Noget sådant har da også været foreslået fra visse sider i LO og Socialdemokratiet. Men det vil ikke ændre det grundlæggende forhold, at netop storkapitalens afgørende selskaber vil være de steder, hvor ØD-ordningen giver den ringeste aktieandel. Heller ikke hvis man vælger værditilvæksten som grundlag for ØD-indbetalingerne, vil skævheden forsvinde.

Men hvis der endelig skulle komme alvorlige problemer et eller andet sted, så indeholder alle de socialdemokratiske ØD-tanker den klare forudsætning, at ØD-aktierne højst kan opnå halvdelen af den samlede aktiekapital i et selskab.

Dette forbehold er indsat på grund af dyb respekt for grundloven (Danmarks RIGES grundlov!!) og dennes § 73, hvor der tales om ejendomsrettens ukrænkelighed.

Baggrunden for ØD-aktiernes stemmeret på A/S-generalforsamlingerne

Selv hvis arbejderne i et selskab efter årtiers ØD-tvangsopsparing omsider – engang efter år 2000 – sidder med en stor aktiepost på en A/S-generalforsamling, – hvad kan de så egentlig bruge deres stemmer til?

Her må det først slås fast, at udgangspunktet for ØD-fortalernes perspektiv – også langt ind i næste årtusind – jo er, at Danmark fortsat er et kapitalistisk land. Det er ikke en ændring af dette forhold, som ligger i ØD-tankerne.

Det vil altså sige, at meningen er, at arbejderne skal sidde og være med til afstemninger om virksomhedens udvikling – netop på den profitdirigerede markedsøkonomis grundlag. Men sagen er jo netop, at det er dette kapitalistiske grundlag, som er den afgø-

rende hindring for arbejderklassens bestemmelsesret. Denne afgørende hindring laver ØD ikke om på.

Virksomhedens overlevelse på profitøkonomiens betingelser vil fortsat stille krav om arbejdernes knokleri. Spørgsmålet om gennem faglig kamp at nedsætte kapitalisternes profitkrav vil fortsat blive afgjort på arbejdspladsen og gennem fagbevægelsens samlede kamp. Det vil ikke blive afgjort gennem A/S-generalforsamlingens afstemninger. Og hvad skal man så med ØD?

Et andet forhold må inddrages her. Det siges ofte i ØD-propagandaen, at selv en aktieandel på f.eks. 1/3 af aktiekapitalen i de fleste selskaber vil være nok til at få bestemmende indflydelse. Men det er en forhastet og forkert slutning. Når vi i dag kan se, at noget sådant faktisk kan lykkes for enkelte kapitalister i visse selskaber, så bygger det jo netop på, at en række mindre private aktionærgrupper føler deres økonomiske interesser varetaget af den storaktionær, der f.eks. ligger med 1/3 af den samlede aktiekapital. Hvis ØD-aktierne skal bruges til at sikre arbejderinteresser i forholdene på arbejdspladsen – og ikke til at sikre aktieindehavernes små og store profitinteresser – ja, så vil sådanne alliancer mellem ØD-aktier og andre aktieposter jo ikke være mulig. Så skal man have over halvdelen af aktierne for at kunne bestemme – og det er jo netop forslaget, at man aldrig skal kunne komme over 50 pct.-grænsen.

Kapitalens omgåelsesmuligheder

Det er karakteristisk for ØD-forslagene, at netop de store koncerner og de multinationale selskaber har de rigeste muligheder for at undgå enhver generende indflydelse fra ØD-aktierne.

Netop de store koncerner, de multinationale selskaber, de fondsejede selskaber osv. vil have størst spillerum. Her er det især mulighederne for interne koncern-transaktioner og kapitalens frie bevægelighed indenfor EF, der spiller ind. Lad os se på et par eksempler:

De fleste større virksomheder indgår i en koncerndannelse, hvor den reelle magt ikke ligger i det aktieselskab, hvor arbejderne formelt er ansat, men derimod i koncernens moderselskab.

Forudsæt f.eks., at de ansatte på Dansk Eternitfabrik i Ålborg efter årtiers ØD-opsparing endelig kan disponere over 40 pct. af aktiekapitalen på selskabets generalforsamling. Vil det give dem nogen reel indflydelse på den måde, fabrikken skal drives på? Næppe! Aktiemajoriteten er nemlig ejet af Ålborg Portland Cementfabrik, som igen er ejet af F.L. Smidth-koncernen. Hjertet i F.L.S. er Holdingselskabet Potagua. Potagua har en nominel aktiekapital på 242 mill. kroner – kursværdien er over 1 milliard – og har kun ansat nogle få administratorer. Der vil således i bedste fald kun være en forsvindende lille ØD-aktiepost i Potagua, som primært ejes af efterkommere af F.L.S.-koncernens grundlæggere. Dvs. at de afgørende beslutninger omkring Eternitfabrikken stadig vil blive taget af den lille snævre kreds, der sidder på Potagua, uanset hvorledes eternitarbejdernes ØD-aktier anvendes på Eternitfabrikkens generalforsamling. Det eneste, eternitarbejderne kan gøre for at forsvare deres interesser, er at udfolde en stærk faglig aktivitet.

Skulle en koncern ud fra den eksisterende koncern-struktur føle sig generet af ØD-aktier, står det jo også koncernen frit for at ændre på koncernstrukturen. Det sikrer bl.a. EF's regler om den frie etableringsret. En koncern kan f.eks. vælge at opdele et datterselskab i to selskaber – ét selskab der ejer fabriksbygninger, maskiner, jordbesiddelser osv., og et andet selskab, der alene har ansvar for produktionen. Sidstnævnte selskab skal så ansætte arbejdere, indkøbe råvarer m.v. og leje fabriksanlæg m.v.

af det andet datterselskab. Herved undgår man, at arbejderne får nogen andel i kapitalapparatet, samtidig med at det ejendomsbesiddende selskab har magtmidler til helt at bestemme farten.

Et andet vigtigt forhold ligger i, at enhver lidt større koncern har rige muligheder for interne transaktioner. Koncernen er i stand til at flytte værdier mellem de enkelte selskaber – uden at det kan gennemskues af udenforstående.

Føler en koncern sig således generet af en større ØD-aktiepost i et af koncernens datterselskaber, kan man blot gennem interne koncernhandeler sælge dyrt og købe billigt fra det pågældende datterselskab. Derved vil datterselskabets regnskaber udvise tilsyneladende dårlige resultater, ØD-aktierne vil falde i kurs osv.

Denne trafik benyttes bl.a. af de store multinationale olieselskaber, der flytter deres overskud til datterselskaber i de lande, der har det laveste skattetryk.

Dertil kommer, at en koncern har mange andre midler til at bestemme farten i et datterselskab. Gennem koncernens patentrettigheder, gennem det finansielle afhængighedsforhold, datterselskabet står i, gennem koncernens leverancer af nødvendige specialprodukter til produktionen, gennem nødvendigheden af at bruge koncernens forskningskapacitet, gennem nødvendigheden af at bruge koncernens salgsapparat og indregistrerede varemærker osv. – ved hjælp af disse og mange andre bindinger har en koncern i de allerfleste tilfælde den totale magt over et datterselskab – også selv om ØD-fonden efter år 2000 skulle eje 50 pct. af aktiekapitalen i datterselskabet.

Man kan således med god grund spørge, hvad arbejderne skal stille op med en stor ØD-aktiepost i Storno – som primært ejes af den multinationale milliard-koncern General Electric?

Man kan spørge, hvad det havde hjulpet arbejderne på General Motors Samlefabrik på Østerbro, hvis de havde siddet og viftet med deres dyrekøbte ØD-aktier på den generalforsamling i det danske datterselskab, hvor lukningsmeddelelsen fra hovedkvarteret i Detroit blev læst op?

Man kan spørge, hvorledes ØD-aktier kunne have forhindret den fjernelse af produktionsaktiviteter fra Danmark, som Philips-koncernen har gennemført i de senere år?

ØD-aktier er et ubrugeligt redskab overfor danske og udenlandske koncerner! Kampen mod disse koncerners enorme magtkoncentration og skadelige indflydelse på samfundsudviklingen fremmes ikke ved ØD-ordninger. Her hjælper kun arbejderklassens nationale og internationale kamp – fagligt og politisk. Monopolerne kan ikke bekæmpes og demokratiseres på generalforsamlingerne i monopolernes egne selskaber.

ØD og demokrati på arbejdspladsen i den offentlige sektor

Men det er ikke kun ansatte i private selskaber, som skal med i en ØD-ordning. LO og FTF mener således, at heller ikke de offentligt ansatte skal snydes for ØD-lyksalighederne.

De økonomiske konsekvenser heraf er allerede omtalt – fondsbidraget vil blive betalt ved løntilbageholdenhed eller gennem øgede skattebyrder.

Indflydelsesmæssigt er ØD for de offentligt ansatte helt og aldeles en narresut. FTF kan ganske vist udpege nogle få folk til den centrale fonds repræsentantskab, men så er den pot også ude. På de enkelte arbejdspladser i den offentlige sektor er spørgsmålet om demokrati på arbejdspladsen naturligvis ganske uden tilknytning til en eller anden snedig aktieordning. Spørgsmålet om mere demokratiske ledelsesformer på eksempelvis landets hospitaler har jo ikke meget med centrale fonds og ØD-aktier at gøre. Hvis ikke ØD-tilhængerne ligefrem har planer om, at hospitaler m.v. skal omdannes til aktieselskaber, må de erkende, at ØD er fuldstændig uden betydning for demokrati på arbejdspladsen i den offentlige sektor.

Den centrale fonds muligheder

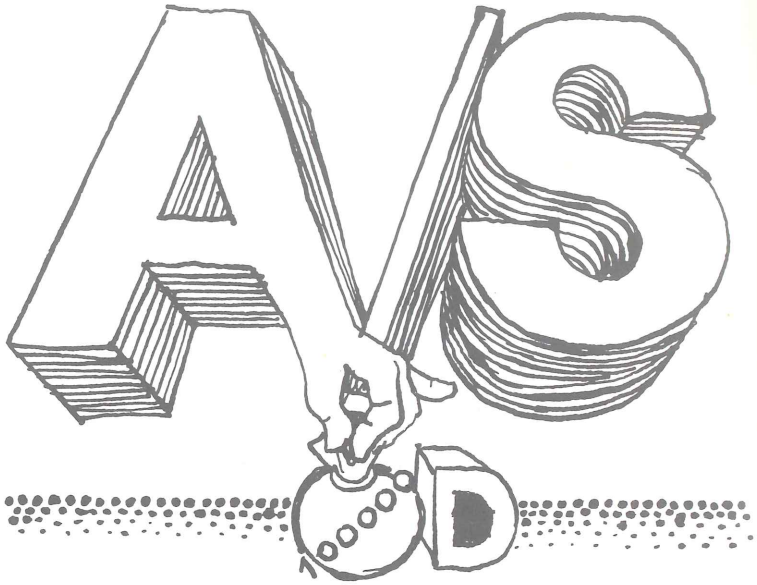

Ifølge det socialdemokratiske ØD-forslag vil der i løbet af et par årtier blive opsamlet ganske væsentlige beløb i en central ØD-fond. Målt i forhold til den samlede nationalformue vil fondens midler ganske vist de første årtier kun udgøre nogle få procent, men målt i forhold til erhvervskapitalen vil forslaget ifølge LM-rapporten medføre en andel på omkring 10 pct. i løbet af de første 20 år.

De fondsmidler, som ikke indgår i ØD-aktieopkøbet i de enkelte aktieselskaber, vil være til fri disposition for fondsledelsen. Med hensyn til fondsledelsens sammensætning er fagbevægelsens øverste top sikret en dominerende stilling. Men hvad vil denne fondsledelse så kunne gøre med de såkaldt frie midler?

Det hedder bl.a. herom i det socialdemokratiske lovforslag fra 1973:

»En stor del af fondens frie midler – og i de første år sandsynligvis langt den overvejende del – må antages at blive ydet som lån til investeringsformål i erhvervsvirksomheder. Dette kan ske ved udlån enten direkte fra fonden eller administreret gennem de eksisterende pengeinstitutter og andre kapitalformidlende virksomheder, hvorved disses ekspertise på området udnyttes. Der bør så vidt muligt anlægges almindelige forretningsmæssige kriterier for udlånene.«

Det er jo klar snak. Ved hjælp af banker og andre pengeinstitutter skal man altså køre videre efter de nuværende principper. I sandhed en mager reform!

Men selvfølgelig kan man – som bl.a. LO da også stærkt har fremhævet – tænke sig andre principper for den centrale fonds frie midler.

Det er f.eks. foreslået, at de skal anvendes til at hindre unødvendige virksomhedslukninger. Men hvad forudsætter det? Det eneste en kapitalist vil have respekt for i forbindelse med en lukningstruet produktion, er at ØD-fonden sikrer en ekstra-profit på produktionen. Virksomhedslukninger skyldes profithensyn. ØD-fonden kan kun hindre virksomhedslukninger ved at sikre kapitalisten en større profit. Med andre ord: Hvis arbejderklassen selv vil betale, kan en række virksomhedslukninger hindres gennem ØD.

Helt det samme forhold gør sig gældende, hvis ØD-fonden gennem placering af de frie midler ønsker at styrke en bestemt branche.

Det væsentlige i hele spørgsmålet om den topstyrede centrale fond er, at den ikke vil give væsentlig indflydelse på den afgørende og dominerende kapitalmængde. Også på dette område gælder det, at der skal helt andre skridt til for at bekæmpe privatkapitalens magt og de følger, den påfører arbejderklassen.

Andre ØD-problemer

Vi har ovenfor gennemgået nogle af hovedpunkterne med hensyn til arbejdernes økonomiske stilling i en ØD-ordning, mulighederne for indflydelse på den enkelte arbejdsplads og mulighederne for at anvende den centrale fond.

Mange problemer er imidlertid uomtalte. Hvordan arrangerer man ØD-ordninger på små virksomheder? Hvad med andelsvirksomhederne? Hvilken kurs skal aktieposterne købes til? Osv. osv.

Disse forhold skal ikke nærmere behandles her. Det skal blot understreges, at ØD-systemet medfører en hoben af temmelig uoverskuelige administrative og tekniske problemer.

Men netop fordi ØD-forslagenes forvredne demokratiforslag rejser så mange teknisk komplicerede og svært forudsigelige spørgsmål, er det væsentligt at fastholde ØD-debatten på de afgørende kritikpunkter, der er fremhævet i de foregående afsnit.

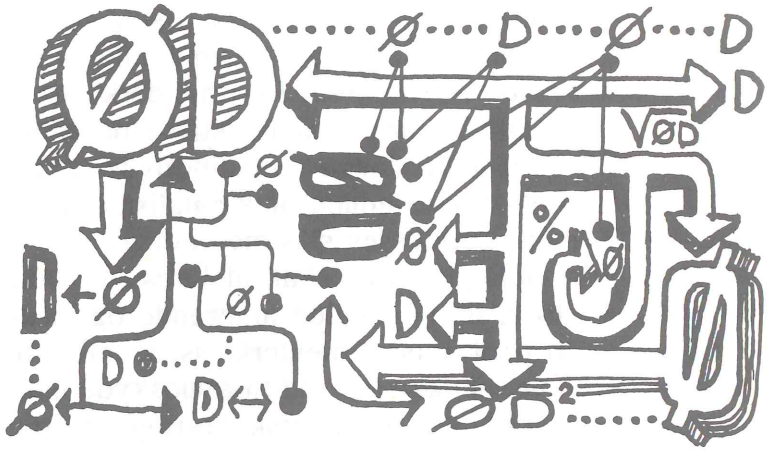

Sammenfatning af ØD-kritikken

Det, ØD har at byde arbejderklassen, er økonomisk set tvangsopsparing og indflydelsesmæssigt en narresut.

Det er af stor betydning, at tilhængernes massive ØD-propaganda ikke får fodfæste i arbejderklassen. Gennemførelse af ØD bliver for alvor farlig, hvis der er udbredt tiltro til ØD-modellen i arbejderklassen!

Netop fordi ØD kræver tilbageholdenhed og passivitet og afleder opmærksomheden fra de vigtigste aktuelle muligheder for at styrke arbejderklassens kamp, kræver dette særlig opmærksomhed.

Hvis ØD gennemføres, vil en række af de her rejste kritik- og anklagepunkter sikkert kunne modvirkes gennem anden faglig og politisk aktivitet. Men det afgørende er, at ØD i sig selv ikke vil virke fremmende for arbejderklassens kamp. ØD søger at gøre arbejderne til både småkapitalistiske medejere og arbejdere, der sælger deres egen arbejdskraft. I denne forstand er ØD udtryk for et nyreformistisk forsøg på at styre og begrænse arbejderklassens kamp. Den kan blive en risiko for fagbevægelsens sammenhold. Intet i ØD-modellen vil virke mobiliserende og samlende for arbejderklassens kamp.

ØD hviler på kapitalistiske principper – man skal købe aktier for at få medindflydelse. Derfor løser ØD heller ikke nogen af kapitalismens problemer, som arbejderklassen slås med i dag.

ØD-planerne skal afsløres og bekæmpes. Ikke fordi de udgør den afgørende og mest konsekvente trussel mod arbejderklassen, men fordi arbejderklassen ikke har råd til at udskyde indgreb mod storkapitalen, økonomisk styring og samfundsmæssig

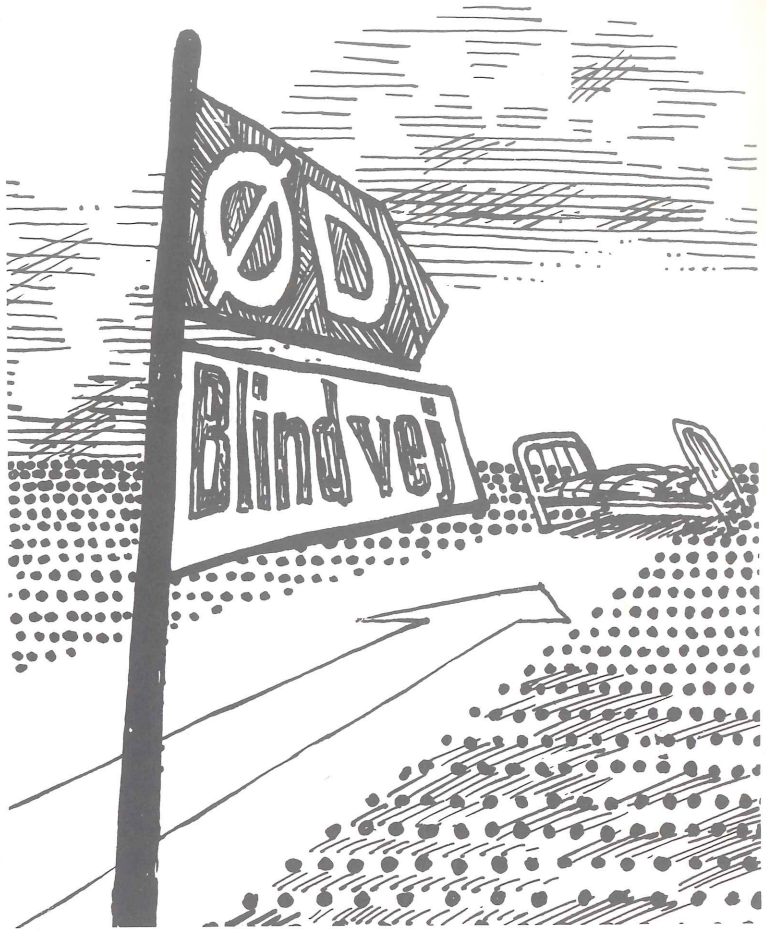

demokratisk planlægning til uhyre tvivlsomme muligheder engang i næste årtusind.

Det er trods alt et positivt træk ved ØD-debatten, at spørgsmålet om ejendomsretten er kommet i centrum. Det må udnyttes i debatterne til at understrege det afgørende i at rette skytset direkte mod storkapitalens magtpositioner – og til at understrege det afgørende i at tage skridt i den rigtige retning – ud fra de reelle muligheder, der ligger i dag. ØD-vejen kan ikke bruges – den er i bedste fald en blindgyde.

Baggrunden for ØD-forslagene

Så længe, der har eksisteret en organiseret arbejderbevægelse, har den krævet reelle demokratiske rettigheder på de arbejdspladser, hvor arbejderne tilbringer en stor del af deres liv, og gennem deres arbejde skaber samfundets materielle rigdomme. Med samme naturlige ret har kravet lydt om medbestemmelsesret med hensyn til disse værdiers fordeling og forbrug.

Særlig stærkt rejstes kravene efter de to verdenskrige. De krige, der hver for sig så stærkt afslørede kapitalismen, og blev efterfulgt af socialismens sejr i en række lande.

Allerede i 1920 gennemførtes for en periode »bedriftsråd« i bl.a. Østrig og Tjekkoslovakiet. I Danmark kom det til forslag udarbejdet af De Samvirkende Fagforbund (senere LO) og af Socialdemokratiet, som oven i købet i 1924 fremlagde et forslag herom i Folketinget. Socialdemokraten Borgbjerg motiverede det med, at »efter verdenskrigen og den derpå følgende verdenskrise, der for alle tænkende mennesker betød de liberalistiske, militaristiske samfunds fallit, var det naturligt, at arbejderne i de forskellige lande overvejede, hvorledes de ad ikkerevolutionær vej – men på fredelig måde, ad reformistisk vej, kunne føre samfundsudviklingen ind på et nyt og bedre spor« (Folketingstidende 1924, sp. 2609).

Der skete imidlertid ikke mere, før det efter 2. verdenskrig dukkede op i Socialdemokratiets program »Fremtidens Danmark«. – »Ingen kan tro, at demokratiet vil standse ved det trin, udviklingen havde nået ved krigens udbrud. Demokratiet må føres til bunds – samtidig med, at det politiske demokrati gøres mere fuldkomment, må et økonomisk demokrati udbygges.«

Programmet blev imidlertid lagt på hylden. I stedet fik vi de såkaldte samarbejdsudvalg, hvis opgave var at medvirke til fremme af produktiviteten – ved at drøfte rationel drift og omorganiseringer af arbejdsprocesserne. Senere fik vi mulighed for medarbejderrepræsentanter i A/S-bestyrelserne – men med tavshedspligt i alle sager, der berørte arbejderne.

Og det var jo noget ganske andet end de krav til virkelige, demokratiske forbedringer og direkte indskrænkninger af kapitalens magt, som den progressive del af arbejderbevægelsen kæmpede for i alle disse år.

På trods af, at de tidligere løfter ikke har ført til noget – på trods af, at årtiers socialdemokratisk ledede regeringer blot har ført til en yderligere økonomisk magtkoncentration til fordel for storkapitalen – på trods heraf søger de socialdemokratiske ledere med deres nye ØD-model i dag at tage patent på kravet om demokratisering af det økonomiske liv og demokratisk medbestemmelsesret. De søger at gøre deres egne forslag til prøvesten for andres holdning til disse problemer overhovedet.

Det er en smart manøvre – lidt for smart!

Men hvorfor blev ØD-forslagene netop fundet frem af topfolkene i løbet af 1960'erne? Der kan peges på følgende:

– Der var et ikke ubetydeligt pres for, at der skulle ske noget med kravet om at kontrollere storkapitalen og øge arbejdernes indflydelse på den enkelte arbejdsplads. Den aktive del af fagbevægelsen pressede på, for at der skulle tages initiativer.

– Der var i flere af de store socialdemokratisk dominerede fagforbund (især hos Metal) en voksende erkendelse af, at fagbevægelsen havde behov for nogle andre mærkesager end den direkte lønaktivitet.

Det var også af politiske grunde for risikabelt for socialdemokraterne blot at køre de store forbund som lønforhandlende institutioner, samtidig med at socialdemokratiske regeringer søgte at føre indkomstpolitik.

– Fremsynede socialdemokrater mente, at det var muligt at kombinere de to ovenstående hensyn med hensynet til udviklingen i den kapitalistiske økonomi – ikke mindst hensynet til en forøgelse af lønmodtagernes opsparing.

– Til ovenstående aspekter må tilføjes, at mange socialdemokrater oprigtigt mente, at man i ØD-modellen (som var delvis udenlandsk inspireret) havde fundet en fornuftig, realistisk og effektiv måde at ændre de økonomiske magtforhold på.

I øvrigt har der været en ikke ringe inspiration at hente fra andre kapitalistiske lande. Eksemplerne på forskellige lønmodtagerfonds-ordninger er utallige og betegnelserne mangfoldige.

I Vesttyskland har man kaldt det »Vermögenspolitik«, i Holland »Vermogensanwasdeling«, i Frankrig »participation«, i USA »employer stock owner ship«, i England »workers unit trust«, i Sverige »Löntagerfonde« eller »Meidnerfonds«, osv. osv.

Ordninger som det danske LO/Socialdemokratiforslag – altså obligatoriske ordninger med central fond – har primært været på tale i Sverige og Holland.

ØD-forslagene lader altså til at passe godt ind i den nyreformistiske tilpasnings-strategi i flere små, højtudviklede statsmonopolistiske økonomier.

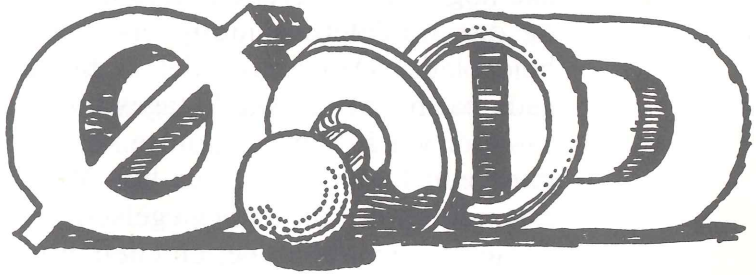

Andres holdning til ØD

Det er helt klart Socialdemokratiet og LO (her især Metalarbejderforbundet), der har været initiativtagere til ØD-affæren.

Men i kølvandet på ØD-udspillet fra den socialdemokratiske top er der kommet en række andre forslag på bordet. De skal også have et lille ord med på vejen.

Først SF. I bestræbelserne for ikke at afskære sig muligheden af et ØD-samarbejde med Socialdemokratiet har SF fremsat et selvstændigt ØD-forslag.

SF har søgt at skitsere en mere demokratisk sammensætning af fondsledelsen og foreslår, at fondsbidragene betales ud fra værditilvæksten og ikke lønsummen. Herudover lægger man vægt på treenigheden mellem arbejdspladsdemokrati, økonomisk demokrati og kapitalstyring. Den afgørende fejl er imidlertid, at SF accepterer grundlaget for de socialdemokratiske ØD-tanker. Derfor kan der i hovedsagen rettes samme kritik mod SF's holdning som mod de socialdemokratiske planer.

Flere borgerlige partier, samt Arbejdsgiverforeningen og Industrirådet har fremsat selvstændige ØD-forslag. Det gennemgående træk er, at man fra disse sider anerkender de mange fordele ved en ØD-ordning, men at der samtidig er betænkeligheder ved obligatoriske ordninger med en stor central fond.

Man foreslår derfor ordninger uden central fond og ordninger, hvor arbejdernes andel i udbytter m.v. alene skal baseres på den enkelte virksomheds resultater – i modsætning til det socialdemokratiske forslag, hvor der sker en udligning og risikospredning via den centrale fond.

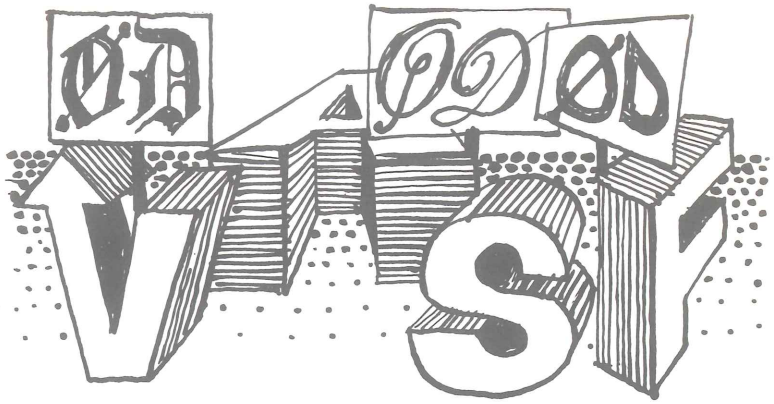

I propagandaen for det socialdemokratiske forslag gøres der meget ud af, at de borgerlige og arbejdsgiverne er modstandere af den socialdemokratiske model. Man tager dette som udtryk for, at ØD så må være et gode for arbejderklassen.

Men her må man gøre sig klart, hvilket grundlag ØD-kritikken fra højre bygger på. Arbejdsgiverne og højrekræfterne så sikkert helst, at det var unødvendigt at diskutere en demokratisering af økonomien. Men når disse spørgsmål nu engang er rejst med betydelig vægt, er man også fra arbejdsgiverside nødt til at finde et ben at stå på.

Taktikken har i hovedsagen gået ud på at søge at fastholde de oplagte arbejdsgiverfordele ved ØD – det vil i første række sige billige kapitaltilførsler gennem arbejdernes tvangsopsparing, samt indsatsen for at styrke samarbejdsideologien i arbejderklassen. Samtidig har man søgt at undgå de besværligheder, som gennemførelsen af det socialdemokratiske forslag kunne medføre. Her vil man gerne fra arbejdsgiverside undgå den centrale fond med dens svært forudsigelige indslag af LO-styret kapital. Arbejdsgiverne foretrækker ordninger, der direkte søger at engagere den enkelte arbejder på arbejdsgivernes betingelser, samtidig med at man gerne vil undgå besværet med store ØD-aktieposter, der stemmer ens.

Man må imidlertid være opmærksom på, at der i denne sag er flere forskellige fløje på arbejdsgiverside. De fremsynede arbejdsgivere ser klart deres interesse i arbejdernes såkaldte medejendomsret – netop som middel til at sikre billige kapitaltilførsler, og som middel til at sikre en rolig udvikling på virksomhederne, som også gamle Torkild »Livrem« formulerede det i en artikel for nylig.

Men samtidig er det helt naturligt, at arbejdsgiverne i den nuværende situation er stærkt afvisende. I en situation, hvor ØD og indkomstpolitiske indgreb er knyttet snævert sammen, ville arbejdsgiverne være helt tåbelige, hvis de tog en anden stilling end den afvisende – simpelt hen fordi det giver dem det bedste forhandlingsmæssige udgangspunkt.

Alternativet til ØD/LM

1. Kun socialisme sikrer en demokratisk økonomi

Uenigheden om ØD markerer de to politiske hovedlinjer i dansk fagbevægelse. Der spørges tit, hvorfor kommunisterne ikke opstiller alternative ØD-forslag som svar på LO/Socialdemokratiets forslag.

Som det fremgår af denne pjeces indhold, påviser vi, at det, der ligger til grund for ØD/LM-forslagene – nemlig at imødekomme arbejderklassens krav om medbestemmelse og indflydelse på egen arbejdssituation – ikke kan løses ved de forskellige ØD/LM-forslag.

Det er kommunisternes opfattelse, at et virkeligt økonomisk demokrati forudsætter samfundseje af produktionsmidlerne, planøkonomisk styring, og at arbejderklassen har den politiske magt.

Med andre ord: Kun et socialistisk samfund indebærer et reelt økonomisk demokrati. Derfor forsøger vi ikke at stille en række bedre enkeltforslag op over for ØD/LM-modellerne.

Kommunisterne er og har altid været talsmænd for en aktiv faglig og politisk kamp mod det kapitalistiske samfundssystem. Vi har en klart formuleret politik, der virkelig modsvarer lønmodtagernes krav, forsvarer deres interesser og giver tro på, at der kan skabes forandringer.

2. Kravene om demokrati og medbestemmelse i produktionslivet

På DKP's 25. kongres vedtoges et program til demokratiets fornyelse, hvis formål er at sikre overgangen til socialismen – ved at samle brede befolkningslag til en demokratisk kamp mod monopolernes magtkoncentration, mod deres skalten og valten med de

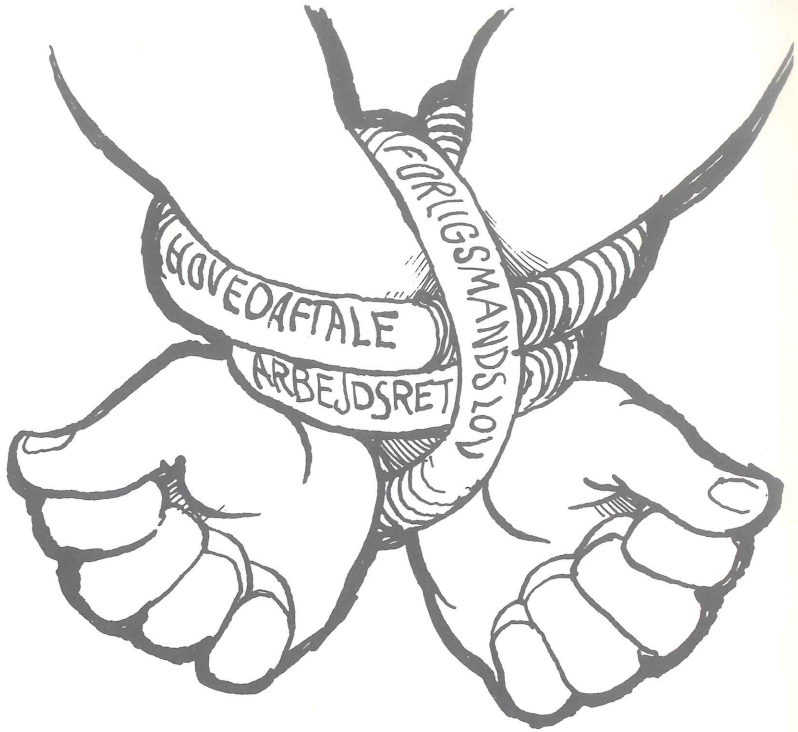

værdier, der frembringes af det arbejdende Danmark, for en bedre fordeling af indkomster og formuer, for et anti-monopolistisk demokrati.

I vort program konkretiseres dette. I afsnittet om demokrati og medbestemmelse i produktionslivet siger vi:

Det er ikke demokrati, når der ved valg gives løfter for at samle stemmer, mens der bagefter handles uden hensyn til, hvad der blev lovet. Der må sikres folket løbende kontrol med og indsigt i gennemførelsen af løfter og programmer. Mere betydningsfulde love, såvel som planerne for den økonomiske politik, må lægges ud til folkediskussioner – til begrundelse og korrigering. En tilsvarende levendegørelse af demokratiet må gennemføres på det lokale plan.

Først og fremmest skal der i produktionslivet sikres de arbejdende mulighed for at øve indflydelse på og gribe ind i foretagendernes drift. Dette kan sikres ved lov i de nationaliserede eller offentlige virksomheder, som vil omfatte nøglestillingerne i det økonomiske liv. Men også på privatejede og kooperative virksomheder skal de faglige organisationers indflydelse øges, så arbejderne kan tilkæmpe sig samme rettigheder som på de nationaliserede virksomheder.

Der skal oprettes *bedriftsråd* valgt blandt arbejdere og funktionærer på alle virksomheder af en vis størrelse. Når rådene får fuld oplysning om de økonomiske forhold og virksomhedernes drift, kan de sammen med de faglige organisationer komme til at spille en helt ny rolle på arbejdspladserne. De skal vide, hvem der ejer virksomheden, have fuld indsigt i regnskaberne, indflydelse på investeringer, ordregivning og -tagning, prisfastsættelse, ansættelse af arbejdsledere o.lign. Alle ansøgninger om eksportkreditter, egnsudviklingsstøtte m.v. skal ligeledes godkendes af bedriftsråd og fagforening.

Der kræver også, at *fagbevægelsen* står frit og uafhængigt. Snærende bånd som arbejdsret, forligsmandslov, hovedaftale m.v. fjernes. Alle nødvendige aftaler med arbejdsgiverne kan indføjes i de løbende overenskomster. Fagbevægelsen kan kun løse sine opgaver på grundlag af klart medlemsdemokrati.

Det må tilstræbes at få oprettet faglige organer, der forener alle på en arbejdsplads til én beskæftigelses- og lønmæssig enhed, der koordinerer aktiviteterne inden for bestemte faglige områder og forhandler fælles overenskomster. Fagbevægelsen skal fortsat være en enhedsorganisation for alle arbejdere uanset øvrige anskuelser.

Fagbevægelsen og det arbejdende folks øvrige organisationer må have medbestemmelse og indflydelse på tilrettelæggelsen af landets økonomiske politik og spille en voksende rolle i samfundets demokratiske liv.

Dette er en del af den linje vi kalder den revolutionære i fagbevægelsen.

3. Fremgang kræver brud med nyreformisme og indkomstpolitik

Socialdemokratiet/LO's forslag til ØD er reformismens alternativ til denne linje, og er en klar forlængelse af den passiviserende samarbejdslinje med arbejdsgiverne, som topledelserne i Socialdemokratiet/LO har praktiseret i alt for lang tid, – til skade for lønmodtagerne, til skade for fagbevægelsen, og som nu i sin konsekvens er endt med det totale samarbejde gennem dannelsen af SV-regeringen.

Men der var og er andre muligheder. I de aktuelle diskussioner, der er om demokratisering af det økonomiske liv, fremholder kommunisterne først og fremmest de reelle muligheder, der findes i dag.

Vi peger på nødvendigheden af at bryde med den indkomstpolitiske linje, hvis erklærede formål er at sikre yderligere profit til kapitalejerne, og som medfører en passiv kapitalophobning i selskaberne, samtidig med at arbejdsløsheden når nye rekorder.

Indkomstpolitik er altså ikke, som påstået, en bedre fordeling af indkomster og formuer, er ikke kontrol med udbytter, priser og avancer, men kontrol med og begrænsning af lønnen for almindelige lønmodtagere.

Vi vender os ikke mod kontrol med den økonomiske udvikling, tværtimod, vort krav er en demokratisk kontrol med og styring af landets økonomi. At kalde os modstandere af demokrati på det økonomiske område, er at stille tingene på hovedet. I vort program stiller vi forslag om at samle kræfterne til krav om en virkelig demokratisk økonomisk politik, som et alternativ til skiftende regeringers indkomstpolitiske løsninger og anden finanspolitik. Resultatet af *den* politik har ført til forringelser af befolkningens

levevilkår og bragt flere ud i arbejdsløshed, selv om man siger, det var det modsatte man tilsigtede.

4. Kravene om en antimonopolistisk økonomisk politik

Det statsmonopolistiske, kapitalistiske samfund kan ikke styre sit eget system; der skal derfor forandringer til gennem en anden politik. En sådan politik går bl.a. over demokratiske nationaliseringer, en demokratisk planlægning og bekæmpelse af inflation og betalingsbalanceunderskud.

Om dette siger vi i vort program:

a) Demokratisk nationalisering

Demokratisk nationalisering betyder *samfundsovertagelse samt demokratisk styring.*

Samfundsovertagelserne må have et sådant omfang, at den nationaliserede sektor får tilstrækkelig vægt i samfundsøkonomien til at bestemme dens udviklingslinjer. Den må derfor omfatte:

Banker, kreditinstitutioner og forsikringsselskaber, hvorved der gives mulighed for at lede investerings- og kreditpolitikken;

energisektoren og vigtigere råstofkilder, som er afgørende i forsyningspolitikken;

de store monopoler, som direkte og indirekte behersker afgørende dele af produktion og handel, bl.a. byggematerialeindustri, værftsindustri, skibsfart, medicinalindustri og storforetagender inden for levnedsmiddelindustrien;

større virksomheder, som indgår i *multinationale koncerner,* der optræder imod det danske folks interesser.

Den demokratiske styring skal sikre, at de nationaliserede foretagender virkelig tilrettelægger deres virksomhed i overensstemmelse med samfundets interesser og ikke bliver led i en statsmonopolisme. Det kan ikke sikres alene gennem centrale organers direktiver, men kun gennem aktiv deltagelse og kontrol af arbejdernes og personalets valgte repræsentanter, som ud over deres eget kendskab til driften skal have adgang til alle oplysninger om den.

b) Demokratisk planlægning

Støttet på en sådan nationaliseret sektor foruden på forskellige former for kooperation mellem de offentlige og andre erhvervsgrene kan økonomien ledes inden for rammerne af en samfundsøkonomisk plan, som fastlægges ved politisk beslutning af folkerepræsentationen. Den vil være fundamentalt forskellig fra de »helhedsplaner«, hvorunder storkapitalens politik er drevet. Den vil være en sammenfatning af produktions- og investeringsprogrammer og af målsætninger på den økonomiske politiks område, som modsvarer befolkningens behov, og som er udformet med aktiv medvirken af arbejderne og bedriftsrådene og efter offentlig diskussion. Planen giver også rammer for medvirken fra den bestående private sektor af erhvervslivet. Planens overholdelse må følges af nye demokratiske planlægningsorganer.

c) Bekæmpelse af inflation og betalingsbalanceunderskud

Storkapitalens talsmænd skyder ofte skylden for

ustabiliteten i deres system på inflationen og underskuddet på betalingsbalancen. Men dette er netop følger af statsmonopolismens system. Med demokratisk kontrol over afgørende økonomiske magtpositioner skabes der betingelser for virkeligt at imødegå disse onder. Det sker først og fremmest gennem den samlede økonomiske politik.

Umiddelbart kan der sættes ind imod udslag af monopolernes profitjag, som særligt øger betalingsunderskuddet. Dertil hører samfundsmæssigt urimelige investeringer, som væsentligt har til opgave at sikre skattefordele. En af de største kilder til underskuddet stammer fra belåning af arbejdsfrie værdistigninger på jord og fast ejendom.

Jordspekulationen bidrager samtidig til skabelse af inflation. Dette kan bremses ved, at der indføres effektivt forbud mod belåning af inflationsgevinster og samfundsskabte værdistigninger på jord og ejendom. Den virkelige løsning er, at al jord overtages af samfundet mod rimelig erstatning efter samfundsmæssig vurdering af værdien.

Jorden skal på lånebasis stilles til rådighed for dem, der skal bruge den, enten det er til landbrug, boligbyggeri, erhvervsvirksomhed eller rekreative formål.

En stærk, demokratisk styret sektor gør det endvidere muligt at begrænse markedskonjunkturernes indflydelse, således at en mere effektiv priskontrol og indgreb mod prisstigningerne kan sættes igennem, bl.a. støttet på demokratiske forbrugerråds aktivitet.

5. Om de aktuelle muligheder og Socialdemokratiets holdning

Allerede i dag er der reelle parlamentariske muligheder for et andet flertal, for en anden politik, hvis Socialdemokratiet vil leve op til sine løfter og principper, som de er formuleret i deres program.

Fællesudtalelsen fra Retsforbundet, SF, VS og DKP nævner en række konkrete punkter, bl.a. på de

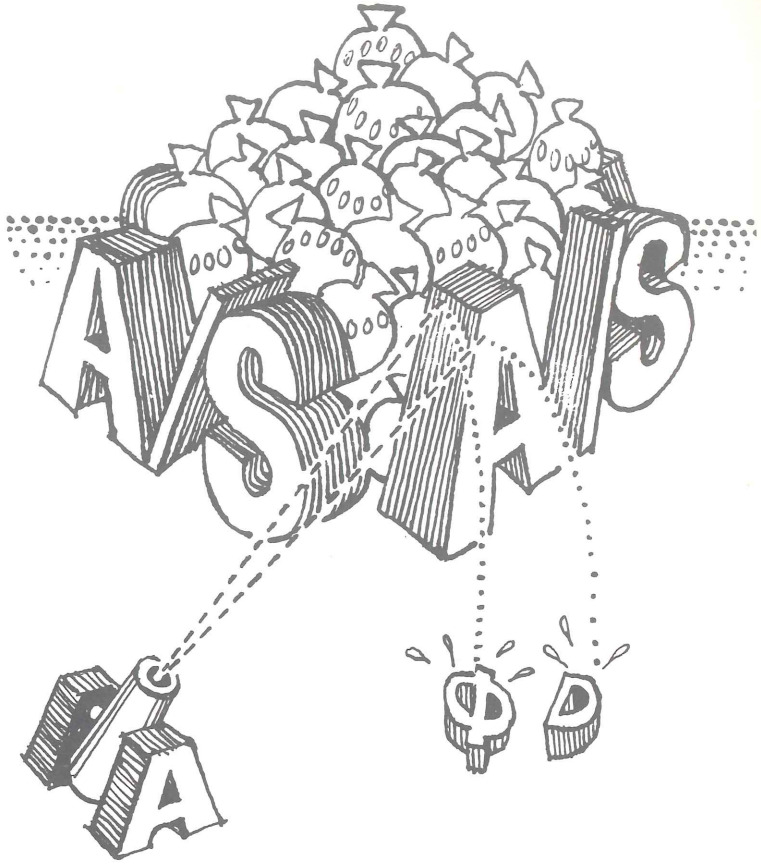

sociale-, skatte-, bolig- og energipolitiske områder, hvor der kunne skabes flertal om en politik, som det er krævet af fagbevægelsen.

I den konkrete ØD/LM-diskussion siger vi lige ud: Vi vender os mod disse forslag, de løser ingen af arbejderbevægelsens problemer.

Spørg dig selv,

– om der ændres ved retten til at lede og fordele arbejdet,

– om en aktiv tillidsmand ikke mere kan fyres,

– om du bliver medbestemmende om din egen arbejdssituation,

– om en arbejdsnedlæggelse nu bliver »lovlig«,

– om sikkerheds- og miljøspørgsmål nu løses,

– om dit arbejde bliver bedre betalt,
– om du sikres mod afskedigelse pga. arbejdsmangel,
– om der ikke mere sker politiske indgreb i dine og dine kollegers overenskomstforhold,
hvis man gennemfører ØD/LM-forslaget.

Svaret er nej!

Disse og mange andre spørgsmål kan kun løses og sikres ved en aktiv faglig og politisk indsats mod den kapital, som køber arbejdskraft for at udnytte og udbytte den.

Tror Socialdemokratiet selv på deres ØD-tanker? Hvordan optræder Socialdemokratiet i andre sager, hvor det gælder fornyelse af demokratiet? Hvor mange gange har Socialdemokratiet fremsat forslag, der sikrede reel indflydelse og demokrati på arbejdspladsen, og hvor tit har man vendt sig mod andres forslag i sådanne spørgsmål? Hvad har man gjort for at dæmme op for monopolernes magt? Hvorfor går man imod, at der nedsættes en trustkommission?

Der kunne stilles mange flere spørgsmål. Sandheden er jo, at reformisterne har brugt flere kræfter på at knægte aktiviteten i fagbevægelsen end den har brugt for at fremme den.

LO's top har gennem mange år søgt at centralisere grebet om fagbevægelsen, især ungdomsarbejdet har lidt under det. Man har f.eks. aldrig tålt LLO's aktive ungdomsarbejde, så hellere forsøge på udemokratisk vis – henover hovedet på ungdommen – at tvinge den ind under noget, den ikke selv har indflydelse på.

I en række socialdemokratisk dominerede fagforbund forsøges det at begrænse medlemmernes indflydelse på afgørelserne i forbundene (f.eks. Metal's sidste kongres) ved at stramme lovene, begrænse de enkelte afdelingers aktivitet, vanskeliggøre udskiftelse af fagforeningsledelser og på forskellig led stoppe den frie meningsudveksling ved at holde andre meninger end socialdemokratiske ude fra debatten i fagbevægelsen.

Den frie forhandlingsret er i de seneste år gjort illusorisk ved gentagne politiske indgreb, og alle stramninger i lovgivningen vedrørende arbejdsmarkedet er blevet godkendt af Socialdemokratiets og LO's top, – ja, mange gange inspireret derfra.

Det er alt dette, der er prøvestenen for, om man virkelig vil kæmpe for udvidelse af demokratiet. Hvis Socialdemokratiet selv troede på deres ØD-visioner, ville det komme til udtryk på de her nævnte områder, hvor mulighederne var til stede, men hvor viljen manglede.

Arbejderklassen har formuleret og fremsat sine krav, og har – trods nyreformismens forsøg på afledning – vist, at den også vil kæmpe for at tiltvinge sig resultater.

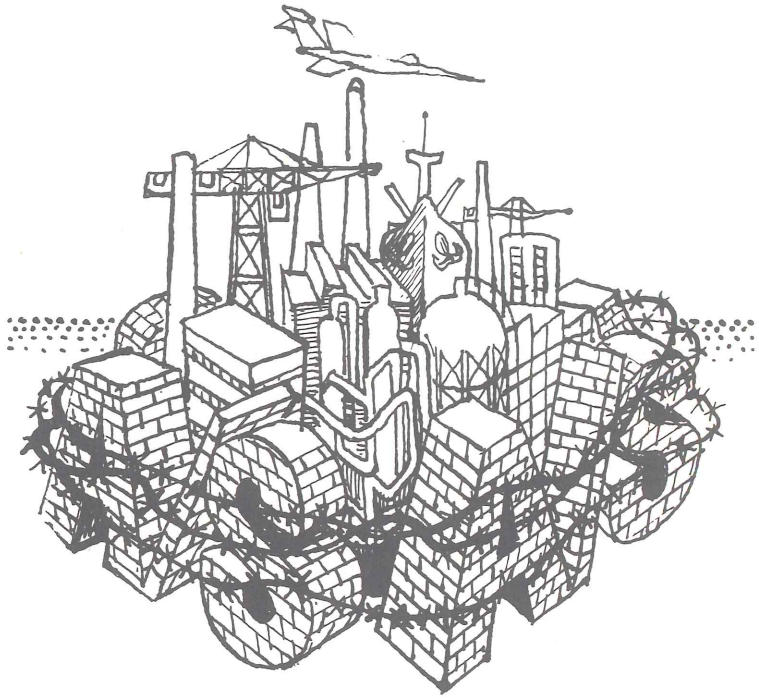

6. Aktionsenhedens metode

Kommunisterne har anvist veje og fremsat forslag, som der – ved en åben og ærlig debat i arbejderklassen – kan skabes samling om. Den arbejdende befolkning i Danmark kan nå store resultater. Vort land hører til blandt de rigeste i verden og blev disse rigdomme fordelt anderledes, blev samfundet styret af og for de mange og ikke de få, ville vi ikke have krise, arbejdsløshed og forringede levemuligheder.

Kommunisterne har ingen løsning på kapitalens krise, vi har ingen mirakelkur som med et slag kan ændre tilbagegang til fremgang, de findes ikke. Det kapitalistiske samfund er et udlevet system som ingen fremtid har, kræfterne skal derfor forenes i en samfundsforandrende kraft, der kan bryde kapitalens magt.

I kommunisternes program redegør vi åbent og konkret for, hvordan vi mener dette kan gøres:

a) Enhed giver styrke

Storkapitalens klasseherredømme kan kun opretholdes, så længe brede lag i den arbejdende befolkning passivt tvivler om, at forholdene kan forandres. Indprægning af sådanne opfattelser – hele livet igennem, med alle slags midler og i mangfoldige varianter – er en bestanddel af klasseherredømmets system. De fleste ønsker en forandring, men mange ser ikke hvordan.

Alle fremgange, som arbejderklassen og folket har tilkæmpet sig, er vundet gennem de manges fælles handling. Enhed og organisation er den nødvendige kampmetode for arbejderklassen. Kun sådan kan de mange, der gennem deres samlede arbejdsindsats holder samfundet i gang, skabe en modmagt mod magthaverne over samfundet. På den måde er enhed og fælles optræden vejen til at forme den samfundsforandrende kraft, der kan sikre et demokratisk omsving og en socialistisk samfundsrevolution.

Det véd den herskende klasse meget vel. Derfor er

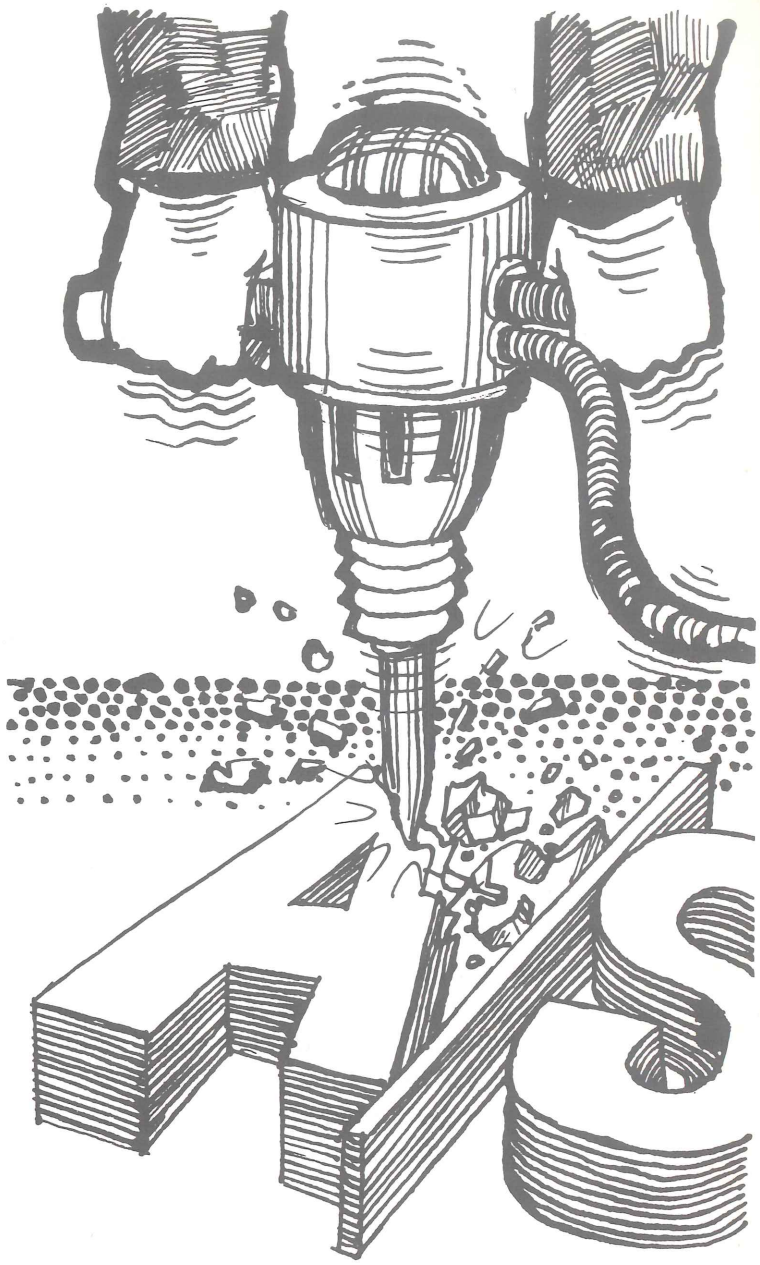

den ufravendt bestræbt på at forhindre, at arbejderklassen og hele den arbejdende befolkning finder frem til en sådan enhed. Den søger at sætte den ene gruppe op imod den anden, at give nogle fordele på andres bekostning, at skaffe borgerlig og småborgerlig ideologi indflydelse blandt de arbejdende og fremme politisk og organisatorisk splittelse.

b) To hovedretninger i arbejderbevægelsen

Historisk er der opstået forskellige retninger inden for arbejderbevægelsen. De to hovedstrømninger er:

Den reformistiske og samfundsbevarende. Den ser sin opgave i at administrere det kapitalistiske samfund. Den går ind for reformer med det formål at få folk til at affinde sig med det bestående. Den præker »klassesamarbejde« for at få arbejderne til at afholde sig fra kamp for deres interesser. Den fortæller, at samfundet af sig selv vil »vokse ind i socialismen«, således at det arbejdende folk passivt bør afvente bedre tider.

Den revolutionære og samfundsforandrende. Den ser sin opgave i at styrke arbejderklassen i dens kamp for sine interesser, for at forandre samfundet, for at overvinde det kapitalistiske klasseherredømme. Den kæmper for reformer og rettigheder, der kan bedre arbejderklassens stilling og styrke den i den videre kamp. Den sætter ind for at tilkæmpe resultater, der kan øge arbejderklassens selvbevidsthed over for storkapitalen. Den gør det klart, at ingen samfundsforandring kommer af sig selv, men kun gennem det arbejdende folks egen aktivitet.

Arbejderbevægelsens internationale erfaring har vist, hvor hver af de to veje fører hen. Intetsteds, hvor man har fulgt reformismens vej, har det ført ud af kapitalens klasseherredømme. Alle sejre, der er vundet for socialismen, er vundet ad den revolutionære vej.

Der, hvor man prækede »klassesamarbejde«, har man indordnet arbejderklassen under det kapitalistiske klasseherredømme og svigtet dens kamp. Der, hvor man udfoldede klassekamp, har det arbejdende folk kunnet gøre sig til en magt i samfundet.

I Danmark har Socialdemokratiets ledere ikke villet drage den uafviselige lære heraf. Skønt de har måttet erkende, at 100 års socialdemokratisk politik ikke har ændret fordelingen af samfundsproduktet, og har måttet konstatere to »arbejderflertal«s fallit (1966, 1971), fortsætter de ad samme vej. I klassesamarbejdets navn går de ind for udvidet anvendelse af statsmagten i monopolernes tjeneste og forbinder sig med højrepartier i at gennemføre deres politik. De kommer derved mere og mere i modstrid med interesserne hos dem, som de har indflydelse på.

Reformismen har af historiske grunde længe været dominerende i dansk arbejderbevægelse. Det har kapitalismens klasseherredømme støttet sig på. Kapitalismens uddybede krise betyder derfor også en krise for reformismen. De, der havde troet den, havde ikke regnet med, at det var sådanne forhold, man »voksede ind i«. Flere og flere forstår, at samfundsbevarende reformer ikke fører frem. Man forsøger derfor at lokke med ny-reformistiske forestillinger – om ØD og »det solidariske samfund«. Men de har alle den traditionelle reformismes kendetegn og antaster lige så lidt storkapitalens magt.

Det skaber ikke nogen samfundsforandrende kraft, når man opportunistisk viger uden om de nødvendige kampopgaver til fordel for en afventen, som kan synes mere bekvem. Det er det, reformismen opfordrer til. Men det samme gøres også fra kredse, som formulerer sig »revolutionært«. I krisetider, hvor mange nye lag vækkes til bevægelse og protest, opstår der også tendenser til at erstatte revolutionær politik med »revolutionært« frasemageri, som er en småborgerlig form for protest.

I praksis fører højre- og »venstre«-opportunisme

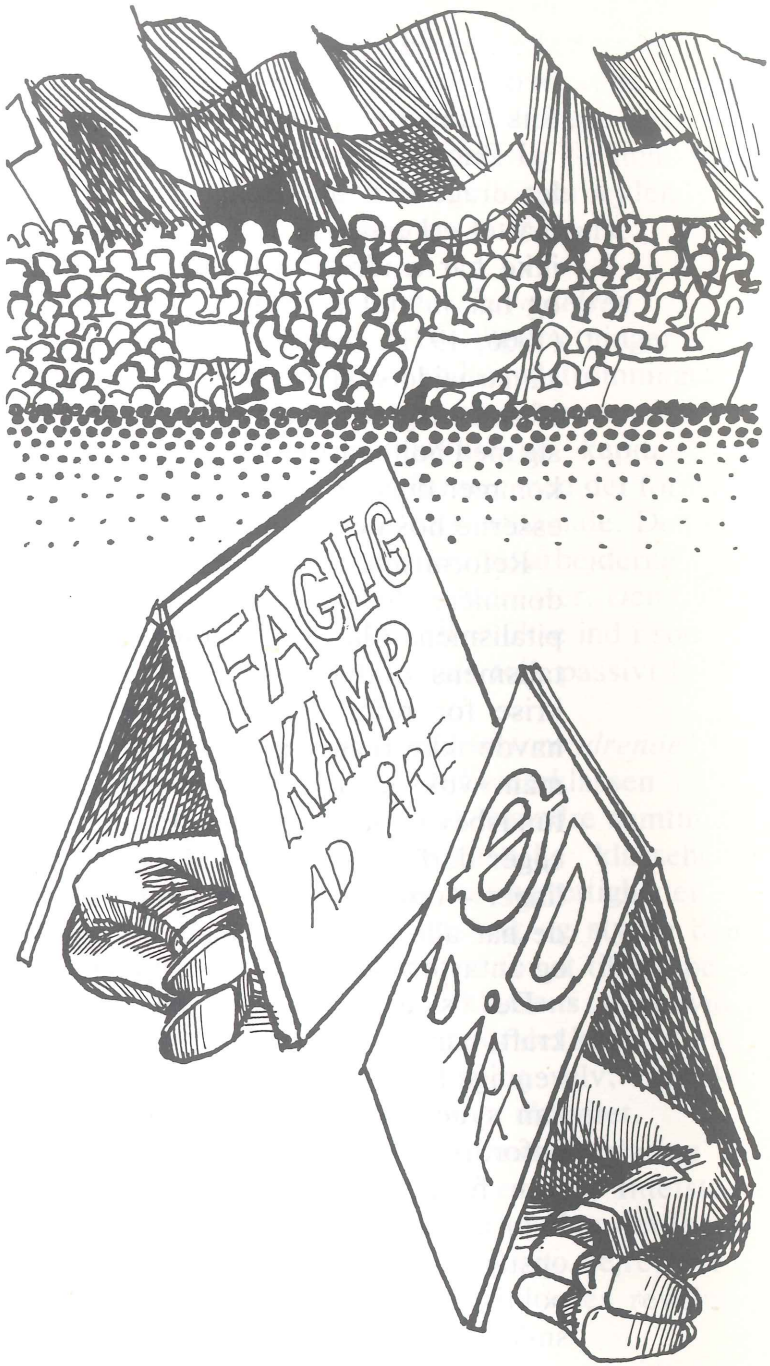

til de samme konsekvenser. Fra begge sider siges, at arbejdernes daglige kampe må være forgæves og kampen for antimonopolistiske reformer formålsløs. De første siger, at det er umuligt at indrømme arbejderne forbedringer, de sidste, at det ikke nytter noget. De første siger, at vi må affinde os med det bestående, de sidste, at vi må afvente »det store sammenbrud«, før der kan ændres på det. De første vil ikke føre kampen, de sidste vil ikke sikre betingelserne for at gøre det. Begge dele fører til afmagt over for problemerne, ikke til en samfundsforandrende kraft. Derfor er det nødvendigt at overvinde opportunismens indflydelse.

c) Aktionsenhedens metode

Eksistensen af forskellige retninger i arbejderbevægelsen får nogle til at benægte muligheden af at samle kræfterne i arbejderklassen og det arbejdende folk til en samfundsforandrende kraft.

Det er rigtigt, at det er afgørende principielle indstillinger, som skiller de forskellige retninger. På sin vej frem kommer arbejderbevægelsen ikke uden om at træffe et valg mellem klassekamp og klassesamarbejde, at frigøre sig fra alle former for borgerlig ideologis indflydelse. Men det er ikke rigtigt, at arbejderbevægelsen af den grund blot kan afvente, at man diskuterer sig til afklaring.

Virkeligheden trænger sig på og stiller sine krav. De fælles interesser sætter sig igennem og kræver fælles kamp. Heroverfor er enhedens vej mulig og den eneste, der fører frem. Det er nødvendigt at overvinde de kræfter, der stiller sig i vejen for den.

Samfundets krise stiller det arbejdende folk over for så afgørende fælles problemer, at samlet optræden i en række sager er både nødvendig og mulig. Men man kan og bør ikke begynde med at forlange enhed om alt. *Aktionsenhedens metode* må anvendes.

Den består i på tværs af uoverensstemmelser at drage det, der er enighed om, i forgrunden som grundlag for fælles aktion. Enhed kræver loyalitet over for det fælles aktionsgrundlag, så den gensidige tillid styrkes til en videreførelse af den fælles indsats. Enhed er fremfor alt fælles handling.

Af fælles kamp vokser fælles erfaring. Derfor baner selv en begrænset aktionsenhed vej for en videre udvikling. Enhed forhindrer ikke, at partierne selvstændigt virker ud fra deres forskellige grundopfattelser, men den fælles kamp skaber bedre betingelser for en frugtbar meningsudveksling og gensidig kritik. Sådanne diskussioner bliver også nødvendige, når enheden drager flere kræfter til og rejser nye kampopgaver. Den praktiske kamps erfaringer er den sikreste vej til at rydde fordomme og falske forestillinger til side og til at fremme afklaring og forståelse af den samfundsmæssige kamps krav. *Fælles drøftelse – enhed – handling* – det er vejen frem.

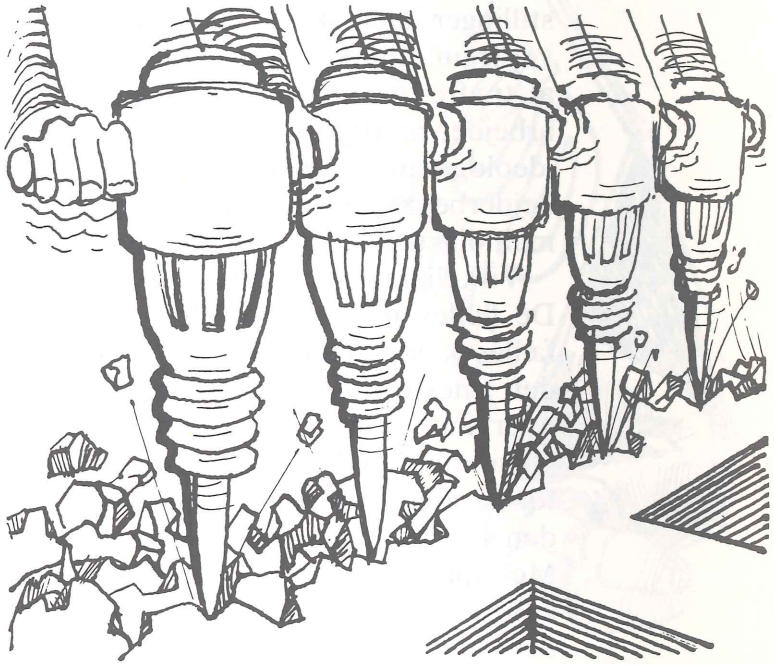

d) Det arbejdende folks organisationer

Fagbevægelsen spiller en afgørende rolle for skabelsen af arbejderklassens enhed. Fagbevægelsen er hele klassens organisation, som er dannet for at forsvare lønarbejdernes interesser over for kapitalen. Det er en afgørende fordel, at fagbevægelsen i Danmark er en enhedsorganisation.

Men tiden rejser nye krav til fagbevægelsen og pålægger den øget ansvar. Der er mere end nogen sinde brug for en levende og kampduelig fagbevægelse, som øger sin indflydelse i samfundet som helhed. Derfor må den bygge på et aktivt medlemsdemokrati, og dens struktur må tilpasses dens rolle som kamporganisation. Den kan ikke blot begrænse sig til at varetage klassens umiddelbare økonomiske interesser, men må også fremføre klassens *fælles* krav til statsmagtens politik. Det kan den ikke gøre med fornøden styrke, når den ensidigt er knyttet til eller underlagt et enkelt parti.

Det arbejdende folk råder også over andre organisationer. Der findes lejerbevægelser, pensionistforeninger, kvindebevægelser, organisationer af ungdom og uddannelsessøgende, sportsorganisationer o.a. Ved siden af arbejderklassens organisationer

eksisterer store lønmodtagerorganisationer – for funktionærer, tjenestemænd, teknikere, intellektuelle – som i stigende grad udfolder faglig aktivitet, og hvis voksende sammenhold med fagbevægelsen er af stor betydning for en samling mod storkapitalen. Ligeledes kan landbrugernes, fiskernes, de småhandlendes og andre selvstændiges organisationer

spille en vigtig rolle. Når disse lag erkender, at også deres interesser kun varetages gennem en demokratisk politik, rettet mod storkapitalen, kan deres organisationer yde et vigtigt bidrag til at skabe det arbejdende folks enhed. En sådan aktivitet kan bringe

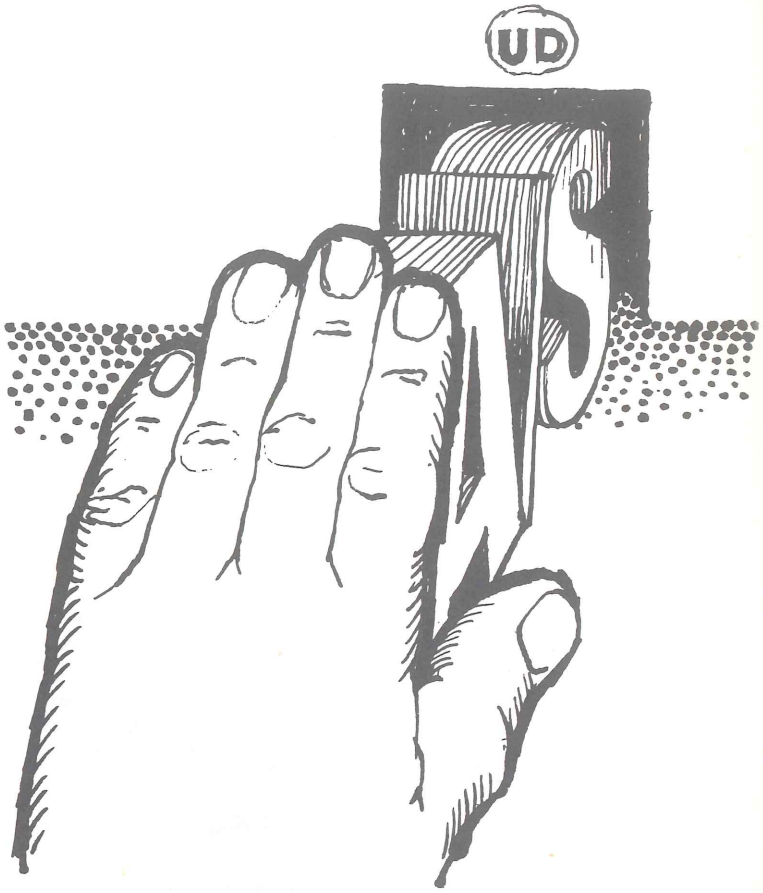

hele det politiske liv nærmere til folkets virkelige interesser.

Udformningen af den samfundsforandrende kraft må således vokse ud af den daglige kamps indsats for samlende og håndgribelige krav. Dermed stilles det arbejdende folk over for nødvendigheden af også at sikre et omsving i hele landet politik. Erfaringen

vil vise flere og flere, at dette kun kan sikres gennem fælles indsats for indgribende samfundsændringer.

Men skabelsen af det arbejdende folks enhed, udformningen af den samfundsforandrende kraft er en kamp. På dens vej må utallige splittelsesforsøg og forvirringsmanøvrer overvindes. Det kan kun sikres ved, at der føres *politik på en ny måde,* som mere og mere inddrager bevægelserne i folket selv i afgørelserne. En sådan politik kan kun føres igennem, når den ledes af bevidste, konsekvente og udholdende anstrengelser.

Danmarks kommunistiske Parti stiller sine kræfter til rådighed for virkelig at sikre en ny økonomisk politik, og virkelig at sikre det arbejdende folk reelle demokratiske rettigheder. Den arbejdende befolkning vil nå sine mål, hvornår afhænger blandt andet af dig.

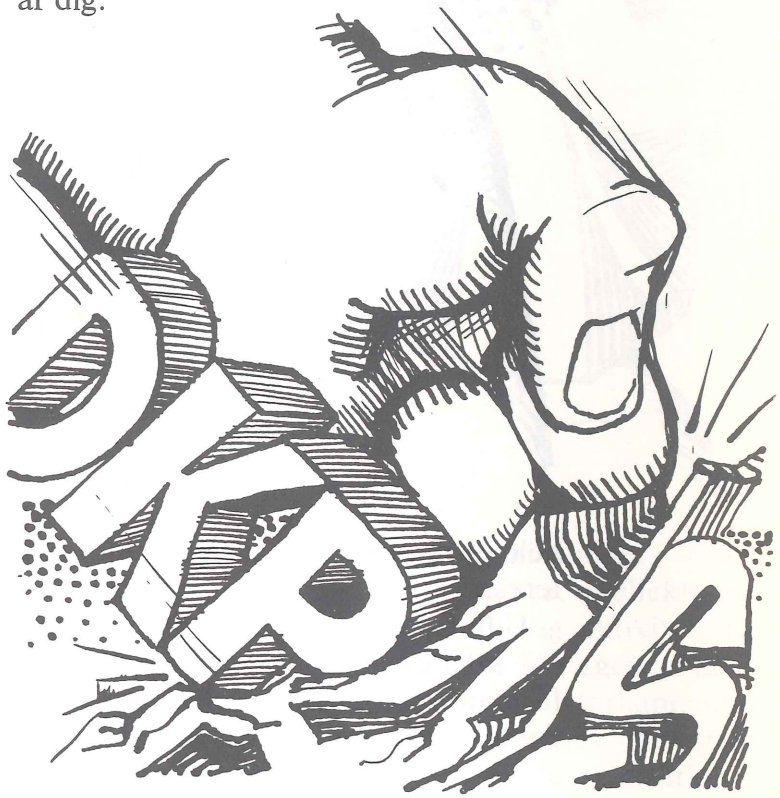

TERPO TRYK

ISBN 87-579-0178-3